Elintarviketeollisuusliitto ry

26.9.2024

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta

HE 84/2024 vp

LAUSUNTO ELINTARVIKEMARKKINALAIN MUUTOKSISTA

- Elintarviketeollisuusliitto (ETL) korostaa tarvetta tasapuolisempaan tiedon jakamiseen elintarvikemarkkinoilla parantaakseen koko ruokaketjun neuvotteluasemaa ja sopeutumiskykyä.
- ETL tukee elintarvikemarkkinavaltuutetun tiedonsaantioikeuksien laajentamista, mutta ehdottaa sen kohdentamista vain olennaisiin tapauksiin hallinnollisen taakan vähentämiseksi.
- ETL painottaa, että private label -tuotteiden valmistuksessa tulisi varmistaa luottamuksellisen tiedon väärinkäytön suojeleminen parantamalla elintarvikevaltuutetun tiedonsaantioikeuksia sopimusmenetelmistä.

Yleistä

ETL katsoo, että tällä vaalikaudella on eri toimenpitein pyrittävä lisäämään elintarvikeketjun reiluutta ja neuvotteluvallan tasapuolisuutta. Tiedon tasapuolisempi jakautuminen vahvistaisi heikomman sopijaosapuolen suojelua. Ajantasainen tieto on keskeinen tapa parantaa elintarvikeketjun eri osapuolten kykyä sopeutua muutoksiin. Ruokaketjun toimijoiden yleinen kustannusrakenne ja myös sen tulevaisuuden näkymät auttavat alan toimijoita sopimusneuvotteluissa. Nykyisin tieto on pirstaloitunut, joten ketjun kokonaiskuvan hahmottaminen on haastavaa.

Lisäksi elintarvikeketjussa neuvotteluasetelma tiedon osalta on tasapainottava jakamalla kuluttajien kysyntätietoa ketjussa tavarantoimittajille ja alkutuotannon toimijoille nykyistä laajemmin. Tämä parantaisi koko ketjun kilpailukykyä ja mahdollistaisi pitkäaikaista, strategista tuotannon suunnittelua. Kysyntätiedon laajentaminen voitaisiin toteuttaa esimerkiksi osana tilannekuvan luomista tilannehuoneen avulla tai elintarvikemarkkinalain uudistamisella.

Valtuutetun tiedonsaantioikeudet

ETL pitää lähtökohtaisesti kannatettavana elintarvikemarkkinoiden toiminnan parantamista elintarvikemarkkinavaltuutetun tiedonsaantioikeuksia laajentamalla, mikäli se tehdään kohdennetusti. ETL katsoo, että yleistä markkinatietoa elintarvikemarkkinavaltuutetun olisi mahdollista saada tilannekuvan kehittämisen kautta eikä erillisen tiedonsaantioikeuden hyödyntäminen markkinoiden seuraamiseksi olisi välttämätöntä. Tiedonsaantioikeutta tulisi rajata markkinoiden seurannan kannalta olennaisiin tapauksiin, jotta voidaan vähentää tietopyynnöistä syntyvää hallinnollista taakkaa sekä varmistaa, että viranomaisella on tosiasialliset mahdollisuudet hyödyntää näin saamaansa tietoa käytettävissä

olevien resurssien puitteissa.

Elintarvikemarkkinavaltuutetun tehtäviin lisättiin vuonna 2023 markkinoiden seuraaminen. Tuolloisen hallituksen esityksen mukaan lisäys oli informatiivinen eikä tuossa vaiheessa ollut tarpeen lisätä valtuutetun tiedonsaantioikeuksia tai resursseja. Valtuutetun tehtävä on valvoa hyvien kauppatapojen toteutumista ja torjua sopimattomia menettelyjä elintarvikeketjussa. Valtuutettu ei valvo hinnanmuodostusta tai tuotteiden ”oikeaa” kaupallista hintaa.

ETL korostaa, että tiedonsaantioikeuksien laajentaminen ei saisi johtaa kohtuuttomiin hallinnollisiin rasitteisiin elintarvikeketjun toimijoille. On tärkeää, että elintarvikemarkkinavaltuutetulla on selkeä ja tehokas prosessi tiedonhankintaan, jotta voidaan varmistaa tietopyyntöjen tarkoituksenmukaisuus ja tarpeellisuus. Samalla on huolehdittava siitä, että kerätty tieto käsitellään luottamuksellisesti ja käytetään ainoastaan niihin tarkoituksiin, joihin se on kerätty. Tiedonsaantioikeuksien selkeät rajaukset ja prosessit myös vähentäisivät väärinkäytösten riskiä ja lisäisivät toimijoiden luottamusta valvontajärjestelmään. Näin varmistettaisiin, että elintarvikemarkkinat voivat toimia reilusti ja tehokkaasti kaikkien osapuolten eduksi.

Luottamuksellisen tiedon väärinkäytön estäminen

ETL pitää tärkeänä, että luottamuksellisen tiedon väärinkäyttöä torjutaan kaupan omien tuotemerkkien valmistuksessa tehostamalla elintarvikemarkkinalaissa säädettyä liikesalaisuuden hyödyntämiskiellon valvontaa. Tämä voidaan tehdä valtuutetun tiedonsaantioikeutta kehittämällä. Näin voidaan parantaa elintarvikemarkkinoiden toimivuutta merkittävässä asiassa, sillä private label -tuotteiden merkitys on korostunut kustannuskriisin aikana. Tietojensaantioikeuden käyttö voisi koskea myös sitä, millaisilla menettelyillä ostaja on varmistanut liikesalaisuuksien suojan. ETL toivoo, että valiokunta kiinnittäisi tähän huomiota mietinnössään.

Muut muutostarpeet

ETL pitää muita pieniä täsmennyksiä tarpeellisina. Muutosten soveltamisohjeet on syytä olla selkeitä ja tarpeeksi laajoja.

Kunnioittavasti

ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITTO RY

Mikko Käkelä
toimitusjohtaja

Lisätietoja: ekonomisti Bate Ismail, bate.ismail@etl.fi, p. 040 526 0942